

LÊ CÀN THƠ

TẢN MẠN BÊN ĐỜI "II"

Ngày mùng 5 tháng 8 năm 2013, khi đặt bút viết mấy chữ số này ở những dòng sau cuối của truyện TẢN MẠN BÊN ĐỜI, tôi đã hứa *"Nếu có điều kiện, tôi sẽ nói với ông ấy kể tiếp những gì cần kể... để rui ông ấy có "chầu trời" cũng còn mấy trang giấy ghi cảnh đời mà ông đã sống trong "nhà tù nhỏ, nhà tù lớn", nhất là những điều mắt thấy tai nghe trong cõi nhân sinh này"*; cho nên tôi cố làm tròn lời hứa đó, vì đã kéo dài hơn bốn năm rồi, sợ không còn kịp nữa...

Gặp lại ông Duy Lê không phải tại hãng sản xuất ống nhựa Texas United Pipe (TUP), nơi ông làm công nhân gần tròn 22 năm, mà chính ngay tại nhà riêng của ông trong khu lao động bình thường, xây cất năm 1970 và qua nhiều đời thay đổi chủ, nên nhà nào phía trước cũng có một hộp thư để nhân viên Bưu điện "phát thư và giấy quảng cáo" hàng ngày. Ông đã chính thức nghỉ hưu đến cuối tháng 12 năm 2017 là vừa tròn 3 năm. Vậy là theo ngày tháng năm trên giấy tờ khai sanh án toà thời Đệ Nhất Cộng Hoà thì tròn 70 tuổi (nhưng đúng ra ông tuổi Ất Dậu - đã bước qua ngưỡng cửa 74 rồi còn gì!). Bởi vậy gặp lại ông, đôi tròng kính lão xè xè và tóc trên đầu màu mây bông gòn nhiều hơn màu tiêu đen đậm nhuyền, cho thấy tuổi già đang quần quít bên ông. Tôi đã dành thời gian "la cà" tại nhà ông nhiều hơn để cô nghe ông *"trút bầu tâm sự"*... của một kiếp người sắp đi vào cõi vĩnh hằng. Nên truyện kỳ này tôi mới giữ nguyên tựa và ghi thêm số *"II la mã"* cho tròn vẹn. Để ông Duy Lê tiện nhớ lại, tôi có nhắc việc lo dịch vụ xuất cảnh theo hồ sơ HO 18...

- **À**, phải rồi, sống trong "nhà tù lớn" cũng trầy vi tróc vảy chớ đâu dễ dàng gì. Bạn tôi, cựu trung úy Lâm Văn Cửa (khoa 3/68 trường BBThủ Đức) cũng chạy xe đạp ôm như tôi, vợ thì mua rau muống bó trong khu ao xáng thối đội bán trong các ngõ hẻm kiếm chút tiền lời, không làm sao lo dịch vụ được. Khi tôi ghé nhà thấy vợ anh có nuôi một con heo nái, đẻ được 10 con heo nhỏ trong chuồng, tôi "xúi dại", anh chị cứ kêu người bán đi, lấy tiền lo dịch vụ, mình không chi tiền họ sẽ không "moi" hồ sơ chuyển đi để được gọi phỏng vấn (!), không lẽ buông xuôi sao? Vợ chồng anh bàn tính và cuối cùng quyết định bán heo, lấy tiền nạp cho dịch vụ. Một thời gian thì họ gọi đi phỏng vấn và cả gia đình anh cũng đã qua được Mỹ định cư, sống ở California mấy năm thì anh phát bệnh qua đời. Vợ và con anh thoát được khỏi "nhà tù lớn", được sống trong đất nước tự do, chắc anh đã mãn nguyện khi lìa xa cõi thế.

Cựu tù nhân chính trị, nếu các bạn có ở trại Vườn Đào (Mỹ Phước Tây - Định Tường) gặp mùa nước nổi năm 1977 sang năm 1978, còn nhớ, có một số khoảng 70 anh em từ căn cứ Đồng Tâm (Mỹ Tho) đưa sang Vườn Đào, một số được xét cho về vào dịp lễ mà chúng cho là ăn mừng Quốc Khánh 2 tháng 9, nhưng do tình hình an ninh giữa hai nước Việt Miên, [bọn lính Pôn Pốt tấn công biên giới phía Tây Nam, tràn vào làng Ba Chúc (Tri Tôn) sát hại rất nhiều người dân vô tội trong chùa Phi Lai] chúng không thả người. Mãi đến trước khi chuyển trại lên Xuyên Mộc thuộc tỉnh Đồng Nai, chúng mới thả ra, với giấy ra trại cũ. Do vậy, khi có chương trình tị nạn HO thì các bạn tù này thực tế đã ở trong trại tù trên 3 năm nhưng giấy ra trại đã ký chưa đủ 3 năm, không được chấp thuận tị nạn HO và cũng không khiếu nại gì được. Đó là việc làm tắc trách, vô nhân đạo của hệ thống trại giam, chỉ có cộng sản mới làm như vậy mà thôi!

Ở trại Vườn Đào, tuần nào mỗi đội cũng phải "bầu chọn" trại viên "tiên tiến". Đây là hình thức tác động tâm lý trại viên. Đội 3, liên đội 5 chúng tôi rỉ tai nhau, kỳ này bầu 5 bạn này, kỳ sau 5 bạn khác, cứ luân phiên như vậy, cả đội ai

cũng có nhiều giấy chứng nhận "tiên tiến" hết. Khi chuyển lên Xuyên Mộc, tôi còn nhớ tên Quang, cán bộ chính trị, gốc người Hà Nội đã nói: "**Các anh ngoan cố, không chịu học tập cải tạo thì làm sao được tha về sum họp gia đình. Phải phấn đấu, chấp hành cải tạo tốt, khi nào được cấp giấy chứng nhận Tiên Tiến mới được về**". Nói xong mới giải thích thêm: "**Giấy chứng nhận Tiên Tiến phải đủ tiêu chuẩn: HỌC TẬP TỐT - LAO ĐỘNG TỐT**" mới có giá trị và được tha về". Tôi mới giơ tay "xin phát biểu": "**Báo cáo cán bộ, nếu chúng tôi có giấy chứng nhận đúng tiêu chuẩn mà cán bộ vừa nói, có được cho về không?**". "**Chắc chắn là được. Cách mạng nói là làm, trước sau như một!**".

Trở về đội, tôi nói với anh em hãy gom hết giấy bình chọn được cấp Tiên Tiến để tôi đưa ra cho cán bộ Quang xem có đủ tiêu chuẩn cho về chưa. Bạn nào cũng có 4, 5 tờ giấy chứng nhận đó hết. Lần "lên lớp" sau, tôi cầm một xấp giấy "Tiên Tiến" của anh em đưa cho cán bộ Quang, anh ta lật từ tờ, nhìn tới nhìn lui rồi nói: "**Không được. Giấy này của Ban Quân Quản chứ không phải của Quản Lý Trại Giam ngành Công An chúng tôi, Thiếu tá Võ Cầm ký mới có giá trị**". "**Báo cáo cán bộ, giấy này do Thiếu tá Trần Thâu, Trưởng trại Vườn Đào ký mà**". "**Dù là Thiếu tá, nhưng không phải của ngành Công an chúng tôi!**". Anh bạn Thạch Lai (người Gò Công) ngồi kế bên "nhéo" chân tôi nói nhỏ: "**Thôi ngồi xuống đi, coi chừng nó "nhốt ông" bây giờ**". Người "nhéo" tôi lúc đó là trại viên Đội trưởng Đội 45. Một thời gian sau anh được xét cho về, anh ấy mới giới thiệu tôi làm Đội trưởng thay anh. Và cán bộ Quản giáo của đội 45 là Nguyễn Thanh Hà, người gốc Hải Phòng mà tôi sẽ nói thêm sau đây.

Từ khi tôi làm Đội trưởng, hàng ngày dẫn đội ra công lao động: "**báo cáo tổng số ra công**", khi về "**báo cáo tổng số nhập trại**". Mỗi trại viên được mang bên mình túi đựng bình nước và ka y-nóc nhà binh để uống nước, không bị lục xét. Đi với cán bộ quản giáo có 2 vệ binh mang súng canh giữ. Nhờ làm đội trưởng, tôi mới có dịp gần gũi nói chuyện với cán bộ Hà, rất trẻ, mới biết thân phận của người này. "**Bác ơi,**

cháu quê Hải Phòng, đang học lớp 10 (ngoài Bắc bậc trung học hệ 10 năm) thì "miền Nam được giải phóng", họ kêu gọi tụi cháu tình nguyện vô ngành công an quản lý trại giam sẽ được vô thành phố mang tên Bác rất giàu và đẹp. Tụi cháu là gia đình thương binh liệt sĩ mới được tuyển chọn đi học vài tháng thì đưa vô Nam. Thú thiệt với Bác, từ ngày vô Nam cho tới bây giờ, cháu chỉ ở trong rừng già trại Xuyên Mộc này chớ chưa biết quận lỵ Xuyên Mộc ở đâu, chưa biết thành phố mang tên Bác là gì?". Tụi cháu viết thư gửi về thăm nhà nhưng mấy năm rồi chưa có đũa nào nhận được tin gia đình cả...". Trong trại này, mấy Bác ăn gì thì tụi cháu cũng ăn như vậy. Mỗi chiều tới các Bác vô phòng khoá kín cửa, ở trong đó còn đọc sách báo, đánh cờ giải trí cho đến khi tắt điện ngủ; còn tụi cháu phải luân phiên đi canh gác bên ngoài...". Nghe cán bộ Hà "tả oán" như vậy mới tìm cách nói lấy lòng anh ta. Các đội khác thế nào tôi không biết, chớ Đội 45 chúng tôi có những đặc biệt mà tôi kể như sau, không thêm thắt chút nào. Khi ra ngoài rừng, trại giao mỗi tổ một cây xẻng cùn, bắt phải đào bươi lấy gốc cây bằng lạng (thao lao) thật lớn cỡ ba bốn người ôm, thời gian trong 3 - 4 ngày phải xong; rồi đốt, để lấy đất trồng rẫy: khoai mì, khoai lang, đậu phộng, bắp... Cán bộ Hà nói, "các bác cứ làm từ từ, một hai tuần xong cũng được. Cháu sẽ dặn đồng chí võ trang đứng canh bên ngoài, khi có đoàn thanh tra đi tới thì báo, lúc đó các bác hãy ra làm đông đủ, cứ luân phiên vừa làm vừa nghỉ...". Khi các loại trồng có trái, có củ, đặc biệt là củ (khoai lang, đậu phộng), quản giáo Hà cho một vệ binh dẫn một trại viên "anh nuôi" gánh nước nấu cho anh em uống, "mời lấy củ khoai lang hoặc đậu phộng" nấu cho anh em cắt dầy bình đựng nước giầu trong đó để đem về tối ăn, cứ liên tục như vậy. Bắp và khoai mì không làm như vậy được). Buổi chiều anh em xuống suối tắm giặt, vào cổng, lính gác nghe báo cáo, đứng đếm đủ số người rồi cho vào cổng mà không xét gì hết.

Mỗi tuần lễ ít nhất 1 lần, cán bộ "kiểm tra, xét phòng" vào buổi sáng sớm trước khi phát đồ ăn sáng để đi lao động. Cán bộ Hà khi họp nhận lệnh xong, xuống ngay phòng có

đội 45, gọi dặn tôi "*Bác cho gom các dụng cụ bén nhọn cho vô túi này rồi để chỗ góc đó cho cháu, nhanh lên*". Rồi biến mất. Tôi nhanh chóng thu gom và làm theo lời chỉ dặn. Khi cán bộ kiểm tra và vệ binh đến cửa phòng đứng nghe đọc lệnh khám xét phòng, thì cán bộ Hà đã nhanh chóng nhặt cái túi mang lên vai không ai để ý. Khám xét phòng xong, cán bộ Hà âm thầm để túi đồ lại vị trí cũ để tôi trả cho anh em. Công việc này kéo dài cho đến khi tôi được cho ra trại vào cuối tháng 12-1980.

Trước khi được ra trại, cán bộ Hà có xin tôi địa chỉ mà tôi được thả về. Căn dặn tôi: "*các đồ đạc, mỹ trang của các bác khi vào trại họ lưu giữ, sẽ trả lại cho. Nhưng không đủ đâu, các bác xem như bị mất, đừng khiếu nại. Khi khiếu nại họ giữ người lại để tìm đồ thất lạc thì kẹt lại lâu lắm! Khi ra khỏi trại, bác đừng quay đầu nhìn lại, không nên!*". "*Cháu dặn các bác, khi về tới địa phương, trình giấy tờ theo luật định. Ai nói gì thì nghe nhưng đừng cãi, đừng tỏ vẻ chống đối gì phiền phức lắm. Nghe nhưng đừng tin, họ nói xảo khó tin lắm. Nhất là người Hà Nội và Hà Đông. Nếu là người Hải Phòng như tui cháu thì có thể tin được*". Tôi về Cần Thơ, hơn một năm sau tôi nhận được một bức thư gọi từ Côn Đảo, ngoài bao bì thư đề tên một người gọi xa lạ, nhưng bên trong là bức thư thăm hỏi tôi, tôi không nhớ rõ lắm, nhưng có đoạn viết: "*Khi các bác được thả về, mấy tuần sau nhóm bạn quản giáo của cháu và mấy vệ binh thường đi theo cháu bị kiểm điểm và kỷ luật, nói là bị mua chuộc, biến chất nên đưa khỏi trại giam Xuyên Mộc khu A. Riêng cháu họ đưa ra Côn Đảo phục vụ, không liên lạc được với gia đình. Cháu đã nhờ thân nhân của một phạm nhân được thăm nuôi gửi giùm thư này thăm Bác cùng gia đình, và xin bác đừng trả lời thư cho cháu, cháu không nhận được đâu.. Xem như cháu kính lời vĩnh biệt Bác...*" (ký tên: Nguyễn Thanh Hà).

Cũng ngay trong phòng có nhiều đội nhốt chung, chúng tôi sinh hoạt riêng từng đội với cán bộ quản giáo. Một hôm, lúc ra giếng múc nước, tôi được anh Nguyễn Phước Tường ở phòng khác "móc nôi" tham gia vào "**ủy ban hành động**" để theo dõi tìm trong phòng có bạn nào làm "ăn-ten, chỉ

điêm"... để "trùng phạt". Anh dặn phải giữ kín hoàn toàn, chỉ có anh ấy biết tôi và tôi biết anh ấy mà thôi. Rồi tôi cũng tổ chức một người khác giống như vậy. Để khi nào có lệnh sẽ hành động [*lệnh: cho biết nằm giường nào, phía trên hay phía dưới, vừa tắt điện ngủ sẽ đi nhanh tới đó sập mùng và đánh hay đập. Nhằm dẫn mặt để cảnh cáo, chứ không giết chết*]. Phần tôi, tôi đã "móc nối" bạn Đội trưởng Thạch Lai tham gia ủy ban. Còn Thạch Lai "móc nối" ai thì tôi không biết. Tôi nhớ, suốt thời gian tôi sống trong trại, ủy ban hành động chỉ ra lệnh và hành động duy nhất một lần, mà giờ đây không nhớ rõ ngày tháng. Buổi chiều, khi đi ăn xong trở về phòng, có một bạn đi bên ngoài kêu tên tôi rồi bắn bằng dây thun vào một miếng giấy nhỏ. Tôi vội lượm và đọc: "*tắt đèn, giường số... bên dưới*". Tôi vội vò tròn và bỏ vô miệng nuốt trọn. Buổi tối trước khi lên chỗ nằm ngủ, tôi đi ra đầu hồi chỗ đi vệ sinh lúc nào đèn cũng cháy, tôi cố nhìn tìm "địa chỉ" lần cuối để khi tắt đèn thì "hành động". Đúng 9 giờ tối đèn tắt, tôi chạy nhanh lại chỗ đó thì đụng phải nhiều người chen nhau đấm đá túi bụi. Trong phòng chỉ một người bị đánh mà thôi. Mười ba dãy trại cùng một lúc hành động như vậy. Cả khu A báo động, đèn cháy sáng. Phòng nào cũng có cán bộ và lực lượng võ trang cầm súng chạy đến đọc lệnh và vào khám xét phòng. Trại viên ai cũng đứng ngay tại giường mình. Chỉ có "tên ăn-ten" nằm rên trong mùng bị sập. Họ quát tháo hỏi "ai đánh, người nào đánh?". Cả phòng im không ai lên tiếng. Họ hỏi người nào cũng được nghe trả lời "tôi không biết". Lần hành động duy nhất đó cả mười ba phòng trong khu đã có 13 tên ăn-ten bị đánh, cán bộ trại giam phải đưa họ đi trạm xá rồi "cách ly" và sau đó chuyển đi đâu không biết vì họ biết bị lộ tổ chức ăn-ten.

Chuyện "Ủy Ban Hành Động" trong khu A trại giam Xuyên Mộc, khi ra hải ngoại này tôi chưa có dịp đọc được bất cứ bài báo nào nhắc tới hết. Với riêng tôi, là một trong những thành viên được anh Nguyễn Phước Tường "móc nối tham gia", ra hải ngoại này có dịp gặp lại anh từ Dallas TX xuống Houston tham dự Đại Hội lần I kỷ niệm 80 năm thành

lập trường Trung học Phan Thanh Giản của gia đình PTG & ĐTĐ Cần Thơ tổ chức tại Nhà hàng Kim Sơn 1 ngày 3 tháng 8 năm 1997, lúc đó anh ngồi xe lăn do vợ đẩy. Đến năm 2001 khi vợ chồng tôi đi Dallas Ftworth TX dự Đại Hội lần V tổ chức trong hai ngày 2, 3 tháng 9, tôi được các bạn đưa đến thăm anh Tường bệnh nằm một chỗ tại nhà riêng, không nói chuyện được. Trước mặt Phạm Đất Thời, Thái Trường Xuân, Trần Chấn Hoà,... tôi đã nắm tay Nguyễn Phước Tường bóp nhẹ, và hỏi anh *"Tường ơi, anh còn nhớ Ủy Ban Hành Động của mình ở Xuyên Mộc không?"*. Nghe xong, tôi nhìn sâu vào đôi mắt nhấp nháy rồi đầm nước mắt của anh, khiến tôi vô cùng xúc động. Tôi cúi xuống nói với anh: *"Tường ơi, tôi rất cảm ơn anh đã giúp tôi tham gia vào một tổ chức có một không hai trong thời gian mình ở trong lao tù CS - ý nghĩa nhiều lắm, Tường ơi!"*. Nói nhỏ bên tai anh mà nước mắt tôi cũng đầm đìa, tôi biết anh nghe nhưng không thể nói ra lời được. Lần dự Đại hội này trở về, tôi có viết bài thơ để viếng tặng anh, nhưng anh đã qua đời, bài thơ **"Tường ơi chuyện cũ anh còn nhớ"**. Không biết bạn nào đã kể chuyện tôi đi thăm Nguyễn Phước Tường với lời nhắc nhớ kỷ niệm đó, về lại Houston một thời gian, Niên trưởng Nguyễn Phước Trang (cựu Đại tá QL.VNCH) là anh cả của Nguyễn Phước Tường đã hỏi tôi về Ủy Ban Hành Động trong trại Xuyên Mộc khu A, tôi kể chi tiết cho anh biết. Anh nói vắn tắt: *"Đây là lần đầu tiên anh Hai mới nghe nói chuyện này! Có tổ chức đánh ăn-ten trong trại sao?"*. Một thời gian sau, anh Trang sau lần đi dự đại hội của cựu SVSQTB Thủ Đức tổ chức tại New Orlean LA trở về, gặp tôi, anh hỏi: *"Chú V. có biết Thiếu tá Lưu Nghĩa Hiệp (Trưởng ty CSQG Rạch Giá), cũng ở trại cải tạo khu A Xuyên Mộc không?"*. *"Dạ không biết. Có chuyện gì không anh?"*. *"Anh có hỏi về Ủy Ban Hành Động. Chú ấy nói chú cũng có tham gia vào ủy ban này, rồi kể cũng giống như chú kể anh Hai nghe vậy. Bây giờ anh thật sự tin lời chú, chớ ban đầu anh... chưa tin lắm, vì từ trước tới nay có ai viết bài nào kể về Ủy Ban Hành Động trong trại tù đâu!"*.

Nghĩ trong đầu chuyện ông Duy ở trong "trại tù nhỏ" thời gian hơn 5 năm như vậy cũng quá đủ, mà trong lần trước ông đã kể "trại tù lớn" khi được thả về, nên tôi mới gọi ý hỏi thêm một câu nữa, xem ông Duy suy nghĩ thế nào về chuyện quanh cuộc sống ở Mỹ: *"sang tới Hoa Kỳ, nghe nói ông đi làm công nhân suốt hai mươi hai năm mới nghỉ hưu. Chắc có nhiều chuyện vui buồn lắm. Có thể ông kể một chuyện vui và một chuyện buồn lòng nghe chơi, có được không?"*.

Như thói quen, trước khi trả lời câu hỏi này, ông đưa bàn tay mặt lên vò trán mấy lượt, tuồng như ông cố nhớ và gạn lọc điều nào cần nhớ và cần trả lời. Có lẽ chuyện vui buồn đến với cái tuổi 74 này quá nhiều, biết phải nhắc lại điều gì trước điều nào sau để người muốn biết được dễ dàng chấp nhận? Tôi ngồi yên theo dõi từng cử chỉ của ông..., chợt nhiên ông quay mặt nhìn thẳng vào tôi và nói: *"Hai mươi mấy năm ở hải ngoại này, bao nhiêu chuyện xảy ra có vui có buồn. Biết kể chuyện nào đây?"*. Rồi ông thở dài. Để gỡ thế "bí" đó, tôi nói... "Kể chuyện vui buồn về sinh hoạt trường PTG & ĐTD mà ông bỏ nhiều thời gian tham dự cũng được". Ông Duy bước lại kệ sách rút ra một cuốn đặc san PTG & ĐTD số 22 chủ đề "Trở Về Mái Nhà Xưa KỶ NIỆM 100 TRƯỜNG PHAN THANH GIẢN" phát hành tại ĐH XXI năm 2017 đưa cho tôi cầm tay, rồi ông ngồi xuống chỗ cũ, bắt đầu...

Lúc còn trong nước, hầu như ít ai nghĩ đến hai chữ "đồng hương", "đồng trường", "đồng khoa"... trong sinh hoạt hàng ngày. Ra hải ngoại này tôi mới thấm thía những chữ "đồng" này lắm. Đồng hương Cần Thơ thì tôi biết ở Houston đã có từ năm 1985 và sinh hoạt cho mãi đến bây giờ qua rất nhiều người làm hội trường và cố vấn như các Ông Nguyễn Công Hiền, Trần Huệ, Nguyễn Văn Bé, Nguyễn Văn Hà, Lư Lý Thuận, Trần Văn Anh, Trần Long, Phùng Văn Huỳnh, Phạm Phi Long, Bà Võ Lê Thơ, Cô Đặng Hoàng Thúy... Hội đoàn quân đội thì nhiều lắm và sinh hoạt rất đều đặn, nêu cao tình "huynh đệ chi binh". Các trường học lớn ở trong nước ngày trước, ra hải ngoại này cũng lập

thành hội để họp mặt sinh hoạt nhắc nhớ nhau như Đồng Khánh - Quốc học Huế, Pétrus Ký, Chu Văn An, Nguyễn Đình Chiểu, Võ Trường Toản, Sương Nguyệt Anh, Trung Vương, Gia Long... khắp nơi, tiểu bang nào cũng có. Riêng trường Phan Thanh Giản khi tôi được định cư tại Houston năm 1993 thì chưa nghe ai nhắc nhớ về ngôi trường này, đến năm 1995 tôi có viết một bài gửi đăng trên bán nguyệt san Dân Ta "**Trường Tôi Trong Trí Nhớ**" mang bút hiệu Lê Cận Thơ, anh Trịnh Chí Sĩ đọc được rồi thăm dò tìm tác giả qua anh Thoại, anh Danh... để đi đến một buổi gặp gỡ ban đầu chỉ có 12 người tại nhà hàng Kim Sơn 2 (lúc đó địa điểm tại tiệm Tường Ký đường Beechnut bây giờ), để bàn bạc lập thành nhóm "cựu học sinh Phan Thanh Giản" tại Houston. Sau vài lần họp khác tại nhà anh Thoại, bàn tính tổ chức lần đầu lúc 11 giờ trưa ngày 11 tháng 2 năm 1996 (Tân niên Bính Tý) tại Club House 9600 đường Keegans Wood khu Southwest Houston, nhờ qua thư mời đăng báo Dân Ta nên buổi họp mặt quy tụ 59 gia đình CHS với 105 người tham dự. Những thành viên trong nhóm đồng ý không lập hội như các trường khác, mà chỉ dùng nhóm chữ rất thân tình là "**Nhóm trách nhiệm tổ chức họp mặt Gia đình Phan Thanh Giản & Đoàn Thị Điểm Cận Thơ**", nên không bầu Hội trưởng, mà chỉ đề nghị một số anh chị có điều kiện tham gia thường xuyên, cử một người làm Trưởng Nhóm trong nhiệm kỳ một hai năm... Lần lượt mời một số Niên trưởng làm Cố vấn. Nhóm trách nhiệm, gồm Trưởng nhóm, Nội Ngoại vụ, Thư ký liên lạc, Báo chí, Văn nghệ, Âm thực, Thủ quỹ, Tiếp tân, Trật tự, Khánh tiết. Ngay lần họp mặt đầu tiên với 105 người tham dự, đã bàn đến việc đề nghị thực hiện cuốn Giai phẩm Phan Thanh Giản & Đoàn Thị Điểm để nhắc nhớ sinh hoạt của trường đã làm hàng năm, để gửi đi các nơi mà chúng ta có địa chỉ để thông tin liên lạc nhau. Anh Thoại biết tôi có tham gia thực hiện giai phẩm của trường thời đi học nên đề nghị tôi làm "đầu tàu" , anh và anh Danh cùng phụ đẩy con tàu đi... Nên cuốn Giai phẩm số đầu tiên chánh thức phát hành trong lần họp mặt Hè 1996 được tung ra với số lượng 1200 cuốn (thay vì 1300 nhưng nhà in làm thiếu). Để rồi từ

Houston lan rộng ra khắp các tiểu bang Hoa Kỳ, lan rộng đến một số nước mà nhờ các niên trưởng Lưu Phương Thịnh, Nguyễn Văn Trường, Nguyễn Phước Trang, Phan Ngọc Hoa, Võ Văn Hôn làm nhịp cầu liên lạc. Các vị giáo sư khắp nơi cũng có dịp đọc được cuốn giai phẩm đầu tiên rất vui. Chính GS Nguyễn Trung Quân, cựu Hiệu trưởng PTG đã trực tiếp đề nghị "*Houston "oánh thêm lần nữa", làm cuốn giai phẩm số 2 và tổ chức họp mặt nhân kỷ niệm 80 năm thành lập trường PTG (1917 - 1997)*". Và lời đề nghị đó đã được các anh chị tại Houston đáp ứng. Đại Hội lần I chánh thức tổ chức mùa Hè 1997 tại Houston... rồi liên tục cho đến năm 2018 tổ chức tại San Jose California Đại Hội lần XXII. Thầy cô và đồng môn khắp các tiểu bang và ngoài nước thường gọi đùa "*Houston là "cái nôi" của sinh hoạt gia đình PTG & ĐTD hải ngoại*".

Cái vui mà tôi tìm thấy ở hải ngoại này, là sinh hoạt gia đình Phan Thanh Giản và Đoàn Thị Điểm Cần Thơ mà tôi là một thành viên gắn bó ngay từ đầu. Vui, bởi vì nhờ có sinh hoạt này mà tôi có dịp gặp gỡ hoặc liên lạc được rất nhiều vị Giáo Sư dù tôi có học hoặc không học có liên hệ với trường, nếu như không có sinh hoạt này, chưa chắc gì tôi "tiếp cận" được, như GS Nguyễn Văn Trường (cựu Tổng trưởng Giáo dục), GS Nguyễn Thanh Liêm (cựu Thứ trưởng Giáo dục), Các Niên trưởng như Nguyễn Bá Cẩn (cựu Thủ tướng VNCH), Niên trưởng nhạc sĩ Anh Việt Trần Văn Trọng, Niên trưởng Lưu Phương Thịnh (Hội ái hữu trường PTG tại Sài Gòn trước 1975), Niên trưởng Hồ Văn Chiếu, Niên trưởng Lý Hương Huy, Niên trưởng Võ Văn Hôn, Niên trưởng Nguyễn Phước Trang, Niên trưởng Phan Ngọc Hoa, Niên trưởng Lê Văn Giàu... Nhờ có sinh hoạt này mà tôi gặp lại được ở hải ngoại sau bao dâu bể dâu cuộc đời những Thầy Cô dạy mình thời học trường PTG năm 1960 - 1968 với nhiều kỷ niệm như Thầy Phan Thanh Thư (dạy nhạc), Cô Trần Tú Quỳnh (dạy Toán), Cô Trần Thị Nhon (dạy Anh văn), Thầy Đào Ngọc Tú, Thầy Nguyễn Văn Bằng, Thầy Trần Đức Thắng (dạy Việt văn - Anh văn), Cô Nguyễn Thị Loan Anh (dạy Lý Hoá), Thầy Hà Ngọc Quang (dạy Toán),

Thầy Chiêm Kiêm Chên (dạy Lý Hoá), Thầy Trần Văn Sơn (dạy Toán), Thầy Nguyễn Đình Sửu (dạy Toán),... Tiếc là Cô Châu Thị Năm (dạy Văn đang ở Oregon) và Thầy Đoàn Văn Út (dạy Toán ở Melbourne - Úc châu đã mất) tôi chưa gặp được lần nào. Nhờ có sinh hoạt này mà tôi tìm được danh sách địa chỉ của hơn một trăm giáo sư của trường đã có mặt ở hải ngoại, hơn một ngàn hai trăm địa chỉ của các bạn đồng môn PTG & ĐTD lần lượt tham dự các lần đại hội hoặc chuyện trò thăm hỏi nhau qua điện thoại, điện thư. Nhờ có sinh hoạt này mà tôi cập nhật và hiểu biết được nhiều tin vui buồn "quan hôn tang tể" khắp mọi nơi trong gia đình GS và CHS trường cũ năm xưa. Đó là niềm vui mà tôi cho là quá to lớn đối với tuổi già của mình. Nhờ có sinh hoạt này mà tôi học hỏi được rất nhiều cách "xử thế" ở đời. Trong sinh hoạt, hội họp bàn bạc, đóng góp ý kiến, mỗi người một ý, tranh luận đủ điều, nhưng kết cuộc mọi việc đều ôn hoà, vui vẻ để cùng nhau thực hiện công việc tốt đẹp. Tôi đã biết tự kềm chế, học hỏi và tự sửa đổi những khuyết điểm của mình để hoà nhập vào sinh hoạt với mọi người suốt nhiều năm tháng qua, tôi cho là "bài học trong trường đời" vô cùng quý báu, nguyện sống để dạy, chết mang theo... Thế nhưng ông bà ta có nói "nhân vô thập toàn", nên chắc chắn tôi vẫn còn nhiều khuyết điểm và cũng có thể do danh phận ngoài xã hội, có người thông cảm bỏ qua những thiếu sót, có người không thích tự cách xa phân biệt. Thậm chí có một vài bạn muốn tách bỏ tôi ra khỏi sinh hoạt chung với họ nữa (!). Đành chịu vậy thôi. Ở đời mà, phải vậy không?

Những lời vừa kể chợt nhiên giọng nhỏ xuống, thờ dài. Ông Duy bước đứng lên bước tới cái tủ lạnh đặt ở góc phòng: *"Bây quá, nãy giờ mãi lo kể chuyện mà quên mời khách uống nước"*. Ông mở cửa tủ lạnh, lấy hai chai nước, đưa tôi một chai, ông một chai, cùng mở nắp. *"Già rồi ông ơi, uống nhiều nước lạnh là tốt nhất. Sao? Có cần nghe tiếp những chuyện nhạt nhẽo như thế nữa không?"*. *"Hấp dẫn chớ nhạt nhẽo gì! Giờ ông kể chuyện buồn xem sao?"*. Ông lại để bàn tay lên trán ra chiều suy nghĩ. Tôi vẫn im lặng sau khi ông thêm một lần nữa chai nước trước mặt.

Chuyện buồn thì cũng nhiều, nhưng như tôi vừa nói ở đời, "nhân vô thập toàn", giữ cái buồn trong đầu óc mình làm gì! Biết đâu, cái buồn đó cũng là bài học để mình suy gẫm, học hỏi và sửa đổi, đừng để tái diễn cho tâm hồn không bị giao động, bất an. Thuyết nhà Phật nói là "buông xả"... Có một chuyện mà tôi kể, nghe được thì nghe cho biết, không được thì bỏ phăng đi, đừng ray rứt làm gì nghe... Trước khi kể, tôi bất chợt nghe ông Duy thở dài rồi lắc đầu tỏ vẻ chán nản - một cử chỉ mà từ trước tới giờ tôi chưa từng nghe -

Số là, trong lần Đại Hội năm rồi, qua điện thoại Thầy Hiệu trưởng đề nghị tôi vận động với bạn bè giúp mua vé máy bay khứ hồi cho một đồng môn cũng là giáo sư của trường từ VN sang dự đại hội. Tôi làm xong việc này suông vẻ, dù mua vé máy bay khứ hồi và còn dư chút đỉnh tôi gởi dịch vụ hết cho bạn để làm lệ phí, - tôi cũng giải thích cho rõ, tiền các bạn đóng góp tôi chuyển hết cho bạn, chi phí dịch vụ tôi trả riêng - cũng nhờ tình bạn khắp mọi nơi tin tưởng tôi. Ngừng ở đây, tôi xin nói thêm với lời cảm ơn đặc biệt, một người bạn ở Cali vốn là Bác sĩ khi nghe tôi đề cập cuộc vận động này đã nói: *"Hãy cẩn thận nghe bạn. Thời buổi này, khó tin lắm. Khi nào có visa nhập cảnh Hoa Kỳ hãy gởi tiền họ mua vé máy bay!"*. Tôi báo tin mừng để bạn làm mọi thủ tục và dặn dò đủ điều, vì từ trước tới giờ bạn chưa từng đặt chân đến Hoa Kỳ nên tôi đã dặn qua điện thoại liên tục. Tôi đã đưa bạn về ở nhà tôi suốt thời gian 3 tuần lễ (chỉ trừ 3 đêm ở khách sạn nơi tập trung GS và CHS khắp thế giới về dự nghỉ tại khách sạn đây đủ tiện nghi này) để bạn có dịp gặp gỡ Thầy Cô và đồng môn mà chưa chắc bạn có dịp gặp lại được đông đủ như vậy. Tôi cũng tế nhị (để bạn không mặc cảm) giới thiệu các bạn "ân nhân" đã giúp tôi có đủ khoản tiền mua vé bay để bạn bắt tay chào hỏi cho phải lẽ. Về phần tôi, ngoài việc lo ăn ở và đưa đi đây đó là vợ chồng tôi lo, còn dự tính đưa bạn đi chỗ này chỗ kia kể cả dự định đưa đi Arizona xem thắng cảnh Grand Cayon (đã mua vé máy bay), và một vài nơi khác nữa... Thế nhưng, tôi không ngờ (bởi vì bạn giấu kỹ không tiết lộ cho tôi biết), bạn có rất nhiều học trò đang định cư ở đây cũng như các tiểu bang khác như

Canada và Úc Châu . Nên ngoài hai buổi Tiền Hội (tại nhà hàng Kim Sơn) và Đại Hội (tại nhà hàng Ocean Palace), bạn tham dự, còn mọi dự tính của vợ chồng tôi đã bị bạn "gạt" ra ngoài, với lý do là bạn có hẹn với học trò. Ngày nào cũng có học trò nam hoặc nữ đến đón chờ đi, từ sáng đến tối mới về. Có một người bạn của vợ chồng chúng tôi, cũng là bạn văn nghệ của bạn ấy ở Austin, qua sắp xếp tôi chờ bạn lên chơi 3 ngày hai đêm, chị ấy đã book chuyến du ngoạn rồi, chúng tôi có báo cho bạn biết trước, vậy mà khi lên tới Austin chiều bạn đòi trở về, cảm cự lắm qua đêm thì sáng hôm sau bạn đòi về nữa, nếu vợ chồng tôi không về thì bạn sẽ gọi học trò lên rước, vì bạn nói đã có hẹn với học trò. Tôi phải xin lỗi chị bạn ở Austin và xin hủy bỏ chuyến du ngoạn mà chị đã chuẩn bị. Tôi cũng gọi điện thoại cancel 3 vé máy bay đi Arizona một tuần lễ, may là còn thời gian nên không mất tiền phạt. Sau đại hội có chuyến đi Cruise, gần hai trăm người tham dự, tôi có báo trước ngày giờ cho bạn biết khi đoàn về tới sẽ có bữa ăn tại nhà hàng Jasmin, sẽ đưa bạn đi dự để có dịp chia tay Thầy Cô và đồng môn trước khi bạn trở về VN. Vậy mà khi tới ngày giờ, thấy bạn đã thay đồ sẵn, tôi rất mừng, vợ chồng tôi ra xe mời bạn đi, thì bạn từ chối: *"Tôi có hẹn, máy đưa học trò tới đón liền bây giờ!"*. Cứ liên tục như vậy cho đến ngày bạn trở về VN. Tôi và anh bạn nhà cạnh bên đưa ra phi trường lúc gần nửa đêm. Trước khi về, con tôi phụ thu xếp hành lý, bạn mang về rất nhiều đồ của học trò và phụ huynh tặng; tuy nhiên bạn cũng bỏ lại một số đồ tặng, trong đó có món quà kỷ niệm của chị nhà bên cạnh (tôi mang qua trả lại cho chị sáng hôm sau), những sách tặng của bạn bè, của tôi và cả cuốn đặc san phát hành trong đại hội, cùng một gói quà của đứa học trò gửi nhờ Thầy mang về trao giùm cho ba mẹ em đó (tôi căn cứ vào địa chỉ và số điện thoại ghi ngoài thùng gói quà của đứa học trò bảo đến nhận lại). Qua cách hành xử của người bạn đàn em cũ, ra trường dạy học mấy chục năm, giờ gặp lại qua sự đề nghị của một vị Thầy tôi cảm thấy buồn. Nỗi buồn này đeo đẳng hoài trong tâm trí tôi, muốn "buông bỏ" mà không được, bởi đây là một bài học quá cay đắng mà từ nhỏ đến đâu hai thứ tóc như tôi

gặp phải. Tôi nghĩ rằng, phải chăng sống trong xã hội đảng trị bốn mươi mấy năm, con người có trình độ và kiến thức mà đã thay đổi "bản chất" đến như vậy, còn mấy chục triệu người dân bình thường lam lũ để tìm cái ăn cái mặc hàng ngày thì sao? Nếu quả đúng bị thay đổi bản chất "vô cảm" như vậy, thì ngày mất nước trong tay Tàu Cộng sẽ không xa lắm đâu.

Tiếng quả lắc của chiếc đồng hồ treo trên vách tường gõ nhiều tiếng khiến tôi giật mình. Vậy là tôi đã "vấn an" ông Duy mấy tiếng đồng hồ rồi, "*thôi xin lỗi và xin phép được cảm ơn, hẹn sẽ đến quấy rầy ông lần nữa*". "*Không sao đâu, có bạn đến chơi, mình mới có dịp kể lể cho qua ngày tháng cũng vui. Nếu bạn không hỏi, có lẽ những điều tôi vừa kể... chắc bị quên mất; nếu còn trong trí già cỗi, có khi phải theo tôi vào chiếc quan tài rồi bị thiêu rụi thành tro tàn rải xuống biển cả mênh mông của một kiếp người. À, khoe cho bạn hiên mừng giùm. Tôi đã lo mọi thủ tục ra đi của mình, mọi việc giao khoán cho họ từ A tới Z để con cháu đỡ lo khi mình trút hơi thở sau cùng. Bởi vì chết là hết. Phải không?*". Ông Duy cười và tôi cũng cười theo ông khi bắt tay từ giã ra về. "*Có dịp đến chơi nghe bạn già say mê viết lách!*". Tôi vẫy tay chào ông với lời hẹn sẽ còn đến nữa.

LÊ CẬN THƠ

khởi viết 9:26pm ngày 8 tháng 12 năm 2017

viết xong 7:26am ngày 15 tháng 3 năm 2018

